

LIETUVOS RESPUBLIKOS
IŠMOKŲ VAIKAMS ĮSTATYMO NR. I-621 2, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 21 IR 24
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
DERINIMO PAŽYMA

Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Žyma apie pastabas ir pasiūlymus, į kuriuos neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies
Lietuvos laisvosios rinkos instituto 2018 m. rugsėjo 5 d. raštas Nr. 1.16-59	<p><...></p> <p>Nepritariame Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo Nr. I-621 2, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 21 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui (toliau – Projektas), nes universali išmoka vaikui prasilenkia su socialinės paramos skyrimo principais, gali nepasiekti aiškinamajame rašte keliamo tikslo – didinti gimstamumo, o siekiant mažinti asmenų ar šeimų su vaikais skurdą yra įmanomos gerokai taiklesnės ir efektyvesnės priemonės nei „vaiko pinigai“.</p> <p>Universali išmoka vaikui mokama neįvertinant šeimų pajamų ir turto, todėl toks paramos būdas nėra taiklus. Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme yra įtvirtintas socialinio teisingumo ir veiksmingumo principas. Pagal jį, „piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius.“</p> <p>Geroji socialinių išmokų mokėjimo praktika paprastai apima išmokų gavėjų pajamų ir turto vertinimą, kad mokesčių mokėtojų lėšos būtų panaudojamos racionaliausiai ir pasiektų tuos, kuriems labiausiai paramos reikia. Tą patį pažymi ir Valstybės kontrolė socialinės apsaugos sistemos audito išvadose pabrėždama, kad „būtina peržiūrėti socialinės paramos teisinį reglamentavimą, užtikrinant, kad šios lėšos būtų naudojamos taupiai ir skiriamos</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 1.2.1 papunktyje nurodytą 5 priemonę, numatančią tobulinti išmokų vaikams teisinį reguliavimą, užtikrinant išmokos vaikui („vaiko pinigų“) nuoseklų didinimą, Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo Nr. I-621 2, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 21 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) nuostatomis siūloma padidinti universalios išmokos vaikui dydį nuo 30 Eur iki 50 Eur.</p> <p>Pažymėtina, kad, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vaikų skurdo lygis išlieka aukštas ir yra vienas didžiausių Europos Sąjungoje. 2017 m. vaikų skurdo rizikos lygis Lietuvoje buvo 25,7 proc., o kaimyninėse šalyse, pavyzdžiui, Estijoje, – 16,5 proc., Latvijoje, – 18,4 proc. Didžiausią skurdą patiria šeimos, auginančios vaikus (skurdo rizikos lygis, kai vienas iš tėvų augina vieną ar daugiau vaikų, – 48,4 proc., kai abu tėvai augina du ar daugiau vaikų, – 23,8 proc.).</p> <p>Prognozuojama, kad, padidinus universalios išmokos vaikui dydį nuo 30 Eur iki 50 Eur, vaikų 0–17 metų amžiaus grupėje skurdo rizikos lygis</p>

	<p>labiausiai jos stokojančiams“.</p> <p>Poreikį socialinės paramos taiklumui pagrindžia ir 2016 m. liepą LLRI užsakymu „Spinter tyrimai“ atliktos reprezentatyvios gyventojų apklausos rezultatai, kurie rodo, kad 20 proc. respondentų turi draugų ar pažįstamų, kurie per pastaruosius metus gavo socialinę paramą, nors galėjo išsiversti be jos.</p> <p>Projekto aiškinamajame rašte teigiama, kad išmokų didinimu siekiama gerinti šalies gimstamumo rodiklius. Svarbu pabrėžti, kad šiuo metu Lietuvoje gimstamumas yra didesnis, nei Europos Sąjungos vidurkis ir siekia 1,69 vienai moteriai tenkančio vaiko. Lietuvos demografinė situacijai daug didesnę įtaką turi didelis emigracijos mastas, ne gimstamumas.</p> <p>Taip pat, bendras pajamų lygis valstybėje ir gimstamumas neturi vienareikšmio ryšio. Ekonomiškai labiau išsivysčiusios valstybės dažnai turi mažesnius gimstamumo rodiklius, nei mažiau išsivysčiusios. Tą pagrindžia ir gimstamumo statistika ES valstybėse narėse.</p> <p>Be to, išmokų dosnumo ir gimstamumo ryšys taip pat nėra įrodytas. Dažnai pavyzdžiu imamoje Lenkijoje, kurioje 2016 m. pradėjo veikti išmokų antram vaikui sistema, gimstamumas pradėjo nežymiai didėti dar prieš paskelbiant apie tokių išmokų įvedimą. Ekspertai pažymi, kad nėra aiškių įrodymų, jog šios išmokos Lenkijoje lėmė gimstamumo padidėjimą. Dosnios išmokos vaikus auginantiems Vokietijoje taip pat nepadeda gimstamumo lygiui augti.</p> <p>Pasirinkta priemonė mokėti išmokas šeimoms, auginančioms vaikus, pakeitė iki tol galiojusį didesnę papildomą neapmokestinamąjį pajamų dydį (PNPD) vaikų turintiems asmenims. Vien išmokos mokėjimo administravimui 2018 metais skirta 4,5 mln. Eur, o pats išmokų skyrimo procesas – biurokratizuotas ir klampus. Šiuo požiūriu daug tikslesnis ir</p>	<p>sumažėtų 4,3 procentinio punkto, šeimoje, kurioje vienas iš tėvų augina vieną ar daugiau vaikų, skurdo rizikos lygis sumažėtų 4,2 procentinio punkto, šeimoje, kurioje abu tėvai augina tris ar daugiau vaikų, – 9,2 procentinio punkto.</p> <p>Be to, siekiant mažinti šeimoje augančių vaikų skurdą ir pajamų nelygybę, įvertinus tai, kad skurdo riziką labiausiai patiria didesnę skaičių vaikų auginančios šeimos, Įstatymo projektu siūloma suvienodinti papildomai skiriamos išmokos vaikui, mokamos vaikams, auginamiems ir (ar) globojamiems gausiose ir nepasiturinčiose šeimose, dydį. Tokiu atveju prie universalios 50 Eur išmokos vaikui minėtoms šeimoms papildomai būtų mokama vienodo dydžio – 20 Eur išmoka už kiekvieną vaiką.</p> <p>Ministerija, siekdama tobulinti išmokos vaikui teisinį reguliavimą, išanalizavo 28 Europos Sąjungos valstybių narių praktiką. Darytina išvada, kad daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių ši išmoka yra universali. Pavyzdžiui, Estijoje išmoka skiriama visiems vaikams nevertinant šeimos gaunamų pajamų – pirmam ir antram vaikui mokama 55 Eur, trečiam ir kiekvienam paskesniai vaikui – 100 Eur dydžio išmoka. Latvijoje ši išmoka taip pat universali – pirmam vaikui skiriama ir mokama 11,38 Eur, antram vaikui – 22,76 Eur, trečiam vaikui – 34,14 Eur, ketvirtam ir kiekvienam paskesniai vaikui – 50,07 Eur dydžio išmoka.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad mokestine lengvata – papildomu neapmokestinamuoju pajamų dydžiu (toliau – PNPD), kurios buvo atsisakyta nuo 2018 m. sausio 1 d. įteisinant universalią išmoką vaikui, negalėjo pasinaudoti mažiausiai uždirbantieji. 2017 m. minėtai mokestinei lengvatai buvo išleidiama apie 75 mln. Eur, o 2018 metams</p>
--	--	---

	<p>efektyviau veikiantis paramos šeimai finansinis instrumentas buvo PNPD galiojimas, iš esmės nesudaręs jokių papildomų administravimo išlaidų. Skaičiuojama, kad prie dabar numatytų 2019 m. reikalingų 220,5 mln. Eur papildomai reikėtų dar 130,5 mln. Eur. Toks padidėjimas neigiamai veiktų valstybės biudžetą ir gali lemti mokestinės naštos augimą. Visuotinės išmokos, atsiradusios vietoj mokestinių lengvatų, dirbantiems ir turintiems vaikų mažina paskatas dirbti ar siekti geriau apmokamo darbo. Kartu su kitomis paskatomis dirbti mažinančiomis valstybės priemonėmis, pavyzdžiui, gerokai išaugusiomis nedarbo draudimo išmokomis, tik sunkina valstybės ekonomikos augimo perspektyvas. Šiuo metu laisvų darbo vietų skaičius Lietuvoje auga ir 2017 m. pabaigoje siekė beveik 20 tūkst., tai beveik ketvirtadaliu daugiau nei buvo 2016 m.</p> <p>Siūlome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepritarti Projektui; • norint siekti didinti šeimų, auginančių vaikus, pajamas, grįžti prie lengviau administruojamų valstybės politikos priemonių, pavyzdžiui, papildomo neapmokestinamo pajamų dydžio. Siekiant socialinės paramos taiklumo, skiriant socialines išmokas atsižvelgti į kitas gaunamas pajamas ir turtą. 	<p>universaliai išmokai vaikui papildomai buvo skirta apie 191 mln. Eur, todėl darytina išvada, kad beveik dviejų trečdalių Lietuvos vaikų tėvai negalėjo pasinaudoti PNPD.</p> <p>Svarbu pažymėti, kad mokėdama išmoką vaikui ir didindama jos dydį valstybė parodo, kad visi vaikai – augantys pasiturinčiose ir mažas pajamas gaunančiose šeimose, taip pat ir globojami vaikai – vienodai svarbūs. Negalima pamiršti ir grėsmingų demografinių tendencijų, todėl svarbu skatinti visas vaikus auginančias šeimas, taip pat ir turinčias daugiau pajamų, kurios sumoka didesnius mokesčius į valstybės biudžetą.</p>
--	--	---

Asmenų priėmimo ir dokumentų
valdymo skyriaus stilistė

Jūratė Balčiūnienė

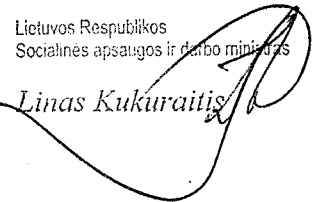
2018-09-28

Teisės skyriaus patarėja

Gintarė Bertauskienė

2018-09-28

Lietuvos Respublikos
Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Linas Kukuraitis